

โรงบ่มแสง “บ้านกาญจนาภิเษก”: จุดไฟส่องสว่างท่ามกลางหลุมดำ จุดรั้งเยาวชนพ้นด้านมืด

เขียนโดย : รัตนศิริ ศิริพาณิชย์กุล

พบผู้รอดที่เคยพลาด

“ผมฆ่าคนตายแล้วอำพรางศพครับ”

เอ (นามสมมุติ) วัยรุ่นชาย ผู้มีนัยน์ตาคม ผมยาวประป่า เล่าให้เราฟังด้วยน้ำเสียงและท่าทีที่นอบน้อมเกินกว่าจะเชื่อว่าคนๆ นี้เคยฆ่าคนตาย

“ผมฆ่าสามีใหม่ยาย เขาเมาเหล้าแล้วเอามีดไล่ฟันยายผม ผมเห็นเขาทำกับยายมาตลอด 7 ปี แล้ววันนั้นผมอยู่ในเหตุการณ์พร้อมกับแม่และพ่อเลี้ยง ผมทนดูอยู่เฉยๆ ไม่ได้คิดในใจว่าต้องหาวิธียับยั้ง จึงได้หยิบขวานมาสู้กับเขาจนเขาพลาดท่าโดนขวานเสียชีวิต จากนั้นผม แม่และพ่อเลี้ยง ก็ได้ร่วมกันนำศพไปซ่อนก่อนที่จะถูกจับได้”

เพียงเสี้ยววินาทีที่ขาดสติ ได้ทำให้ชีวิตของเอเปลี่ยนไป แต่เนื่องจากตอนนั้นเออายุเพียงแค่ 17 ปี เท่านั้นยังเป็นเยาวชนอยู่เอจึงไม่ถูกส่งไปคุมขังในคุก แต่กลับถูกส่งตัวไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายแห่งหนึ่ง

เอได้ใช้ชีวิตอยู่ภายในสถานควบคุมที่เสมือน “คุกเด็ก” ประมาณ 4 - 5 เดือน จากนั้นจึงย้ายมาอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนาภิเษกอีก 1 ปี 8 เดือน ... และที่นี่เองที่ทำให้เอพบแสงสว่างท่ามกลางหลุมดำของชีวิต

“บ้านกาญจนาภิเษก” เป็นสถานที่ที่เปรียบเสมือน “โรงบ่มแสง” ที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนชายที่ก้าวพลาด ได้มีโอกาสเรียนรู้เพื่อเปล่งแสงด้านบวกและรู้เท่าทันสิ่งชั่วร้ายด้านลบได้มากขึ้น ซึ่งเอได้เป็นหนึ่งในนั้น

หลังจากที่ก้าวเข้ามาที่บ้านกาญจนาภิเษกครั้งแรก เอได้รับอ้อมกอดอันอบอุ่นจาก “ป้ามล” หรือ คุณธิชา ณ นคร ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนาภิเษกซึ่งในตอนนั้นเอรับรู้ได้ทันทีว่าป้ามลกอดเขาด้วยความรู้สึกที่จริงใจไม่เสแสร้ง แต่ที่เอแปลกใจก็คือ ผู้หญิงคนนี้ทำไมถึงเชื่อมั่นในตัวเขามากมายขนาดนั้น ทั้งๆ ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ก็สามารถกอดเขาได้อย่างสนิทใจซึ่งเอมาเข้าใจในภายหลังว่าเพราะป้ามลมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีด้านสว่างมากกว่าด้านมืด ดังนั้นป้ามลจึงไม่ตัดสินใครเพียงเพราะคนนั้นเคยก้าวพลาด

“ป้าบอกผมและเพื่อนๆ ตั้งแต่วันแรกที่มาถึงว่า ป้าเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไฝ่ดี ไม่มีคนที่ยากจะไฝ่ต่ำ ทรอกถ้าไม่จำเป็นจริงๆ และในตัวพวกผมทุกคนก็มีคนสว่างอีกคนอาศัยอยู่แต่เขาไม่แข็งแรงเท่าคนมืดซึ่งคำพูดพวกนี้ถ้าสำหรับคนที่เปื้อนเหี้ยเขาอาจจะไม่เข้าใจ แต่สำหรับเรา เราเข้าใจ เพราะเราเจอกับตัวเราเอง เราเป็นอย่างที่ป้าลพูดจริงๆ ”เอกกล่าว

ตลอด 1 ปี 8 เดือน ที่เอได้เรียนรู้ชีวิตที่บ้านหลังนี้ เอได้ปรับเปลี่ยนวิถีคิดและให้อภัยตนเอง แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้เอรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงตัวเองมากจริงๆ ก็คือ เอเชื่อในตัวป้ามล เชื่อว่าสิ่งที่ป้าพูด สิ่งที่ป้าทำทั้งหมดก็เพื่อต้องการให้พวกเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในและกลายเป็น “ผู้รอด” จริงๆ

“ป้าใส่ใจเด็กทุกคน เขาจำชื่อเด็กทุกคนได้ แล้วเวลาผมกลับไปเยี่ยมบ้าน ป้าก็จะถามผมว่าแม่เป็นอย่างไรบ้าง หรืออย่างเช่นเวลาป้าให้เราทำงานเขียนวิเคราะห์ข่าว ป้าก็จะอ่านงานเขียนของเราจริงๆ แสดงให้เห็นว่าเขาใส่ใจเรามาก เวลาเด็กทำผิดป้าก็จะร้องไห้ ซึ่งผมก็เคยคิดนะว่าจะทำอย่างไรให้ผู้หญิงคนนี้หยุดร้องไห้ เราไม่อยากเห็นน้ำตาเขา ไม่อยากให้เขาร้องไห้ ก็คิดว่าจะพยายามเริ่มต้นที่ตัวเรา ทำตัวเราเองให้ดีขึ้น ไม่อยากให้เขาเหนื่อยมากไปกว่านี้ เพราะป้ามีความหมายกับผมมาก เขาให้เราทุกอย่าง ทำไมเราถึงไม่ตอบแทนบุญคุณเขาล่ะ ในเมื่อเขาให้ชีวิตใหม่เรา เขาทำเพื่อเด็กที่ไม่มีใครยอมรับมากกว่า 13 ปี ซึ่งผมคิดว่าถ้าเขาไม่บริสุทธิ์ใจจริงเขาคงไม่ทำได้ถึงขนาดนี้”

ในวันนี้เอได้กลายเป็น “ผู้รอด” แล้ว และในเดือนมีนาคม 2560 เขาก็จะกลับไปอยู่บ้านที่เคยเดินจากมา ซึ่งเขาได้เล่าถึงฝันในอนาคตให้เราฟังว่า เมื่อได้ออกจากบ้านกาญจนาภิเษกเขาจะไปช่วยครอบครัวทำงานเพื่อเลี้ยงดูแม่เลี้ยงดูยาย และทำในสิ่งที่เขารักคือการเล่นดนตรีและร้องเพลงเพื่อชีวิต ส่วนเรื่องการใช้ความรุนแรงเขาคงไม่ไจร้อนวู่วามไปมีเรื่องกับใคร แต่หากมีคนมาหาเรื่อง เขาก็คงต่อสู้เพียงเพื่อป้องกันตัวเองเท่านั้นคงไม่ใช้ความรุนแรงเกินเหตุ เพราะเขาไม่อยากกลับไปสู่วงโคจรแบบเดิมอีก

การที่จะเปลี่ยนเส้นทางชีวิตให้กับเด็กที่เคยก้าวพลาดอย่างเช่นเอและเด็กคนอื่นๆ ในบ้านกาญจนาภิเษก ไม่ใช่เรื่องที่ย่ายนั้ แต่ก็ไม่ยากเกินไปหากมีความมุ่งมั่นและให้ความสำคัญกับด้านสว่างของเด็กเป็นพิเศษ

บ้านกาญจนาภิเษกหลังนี้จึงกลายเป็น “โรงบ่มแสง” ที่จะช่วยปลดปล่อย บ่มความคิดด้านบวก ด้านสว่าง และสร้างเงื่อนไขให้เด็กๆ ได้ปลดปล่อยแสงสว่างของตนออกมาอย่างจริงจัง จนทำให้เด็กที่ก้าวพลาดในวันวานกลายเป็นเยาวชนคนคุณภาพที่ “คิดเป็นและเห็นคุณค่าของตัวเอง” พร้อมทั้งจะกลับคืนสู่สังคมด้วยหัวใจอ่อนโยนและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

ป้ามล คนจริง

ก่อนที่จะทำความรู้จักกับบ้านกาญจนาภิเษกให้มากขึ้น เราต้องรู้จักกับ “ป้ามล” ก่อนเพราะถ้าไม่มีป้ามล “คนจริง” คนนี้ บ้านกาญจนาภิเษกก็คงจะไม่สามารถลง “จุดยืน” ของตัวเองได้ตั้งแต่วันแรกที่เปิดบ้านจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ซึ่งเป็นระยะเวลากว่า 13 ปีแล้ว...

ป้ามลเป็นอดีตข้าราชการครูที่ถูกให้ออกจากราชการด้วยเหตุผล “มีการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ” ตั้งแต่ยังอายุ 24 ปี จากการเคลื่อนไหวคัดค้านการย้ายผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา (นายธวัช มกรพงศ์) เมื่อต้นปี 2518 ด้วยความเชื่อมั่นในความเป็นคนทำงานจริง แต่อาจจะขัดผลประโยชน์กับผู้มีอำนาจในพื้นที่เนื่องจากมีนโยบายทบทวนสัมปทานบัตรการทำเหมืองแร่ซึ่งผูกขาดโดยกลุ่มนายทุนไม่กี่ตระกูลมาอย่างยาวนาน

เมื่อออกจากราชการป้ามลก็ย้ายหน้าจากบ้านเกิดเมืองนอนไปสู่เมืองกรุง และมุ่งหน้าเข้าทำงานที่ “สหทัยมูลนิธิ” ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านครอบครัวและเด็กกำพร้า ที่นี้นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ป้ามลได้ทำงานเล็กๆ อย่างเต็มที่อีกครั้ง หลังจากถอดหมวกความเป็นครูทิ้งไว้ที่บ้านเกิด

สหทัยมูลนิธิ มีภารกิจหลักคือการดูแลเด็กกำพร้า โดยการจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์หรือครอบครัวบุญธรรมให้กับเด็กๆ เพราะเชื่อว่าระบบสถานสงเคราะห์ไม่สามารถมอบความรักความอบอุ่นให้กับเด็กได้เพียงพอเท่ากับการให้เด็กได้เติบโตในครอบครัวที่มีความพร้อมสามารถดูแลให้ความรักและให้ชีวิตใหม่แก่เด็กได้ซึ่งนั่นคือสิ่งที่ป้ามลเชื่อว่าจะสามารถช่วยเปลี่ยนชีวิตเด็กได้จริง

ที่ผ่านมา ป้ามลจะมีแนวทางการทำงานที่ชัดเจนคือ ยึดผลประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก โดยพร้อมที่จะคิด “นอกกรอบ” และ “ไม่ยึดติดยินยอมต่ออำนาจในระบบใดๆ” เพื่อให้เด็กได้รับผลประโยชน์สูงสุดด้วยเหตุนี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด ซึ่งเป็นพื้นที่การทำงานร่วมกันระหว่างสหทัยมูลนิธิกับกรมประชาสงเคราะห์ที่ติดกรอบอยู่ในระบบเกิดความไม่พอใจจนทำให้เกิดการรื้องานทางความคิด และลามไปสู่การขับไล่ป้ามลให้พ้นจากที่ทำงาน...

ป้ามลย้อนรอยให้ฟังว่าการเข้าไปทำงานในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าบ้านปากเกร็ดทำให้ป้ามลมองเห็นความผิดพลาดของผู้ใหญ่ที่เกิดจากการทำงานซ้ำๆ ด้วยแนวคิดแบบเดิมๆ โดยไม่มีปรับเปลี่ยนหรือพัฒนารูปแบบการทำงานใหม่ๆ จนทำให้เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์มีพัฒนาการทุกด้านช้าลงเป็นที่ประจักษ์ไม่ว่าจะประเมินด้วยสายตาหรือใช้แบบทดสอบพัฒนาการ ป้ามลซึ่งเป็นคนคิดนอกกรอบ ได้มองเห็นปัญหานี้และพยายามเข้าไปจัดการด้วยกระบวนการหลายๆ อย่างเพื่อกระตุ้นพัฒนาการที่ล่าช้าของเด็กๆ ให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น รวมทั้งการแก้ปัญหาการทำงานกับเด็กกำพร้าเชิงระบบ แต่กระบวนการที่ป้ามลทำนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ จึงทำให้ป้ามลต้องถูกขับไล่ออกจาก

สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ดในเวลาต่อมา แต่ร่องรอยบางอย่างที่แผ้วถางไว้ยังคงขับเคลื่อนต่อไป จนถึงปัจจุบันนั่นคือ การเปิดพื้นที่ให้ผู้มีจิตอาสาเข้าไปทำหน้าที่เป็นพี่ชาย – พี่สาว – ลุง – ป้าของเด็กกำพร้า คนใดคนหนึ่งอย่างต่อเนื่องเพื่ออบอุ่นความรู้สึก ไม่ถูกรัก ไม่มีคุณค่า ไม่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตใครให้กับ เด็กกำพร้าที่สำคัญพยายามส่งเสียงบอกสังคมว่าการแจกของเลี้ยงอาหารชั่วคราว ข้าวคราว ด้านกลับของ เจริญ คือ การสร้างบาดแผลทางใจให้กับเด็กกำพร้า

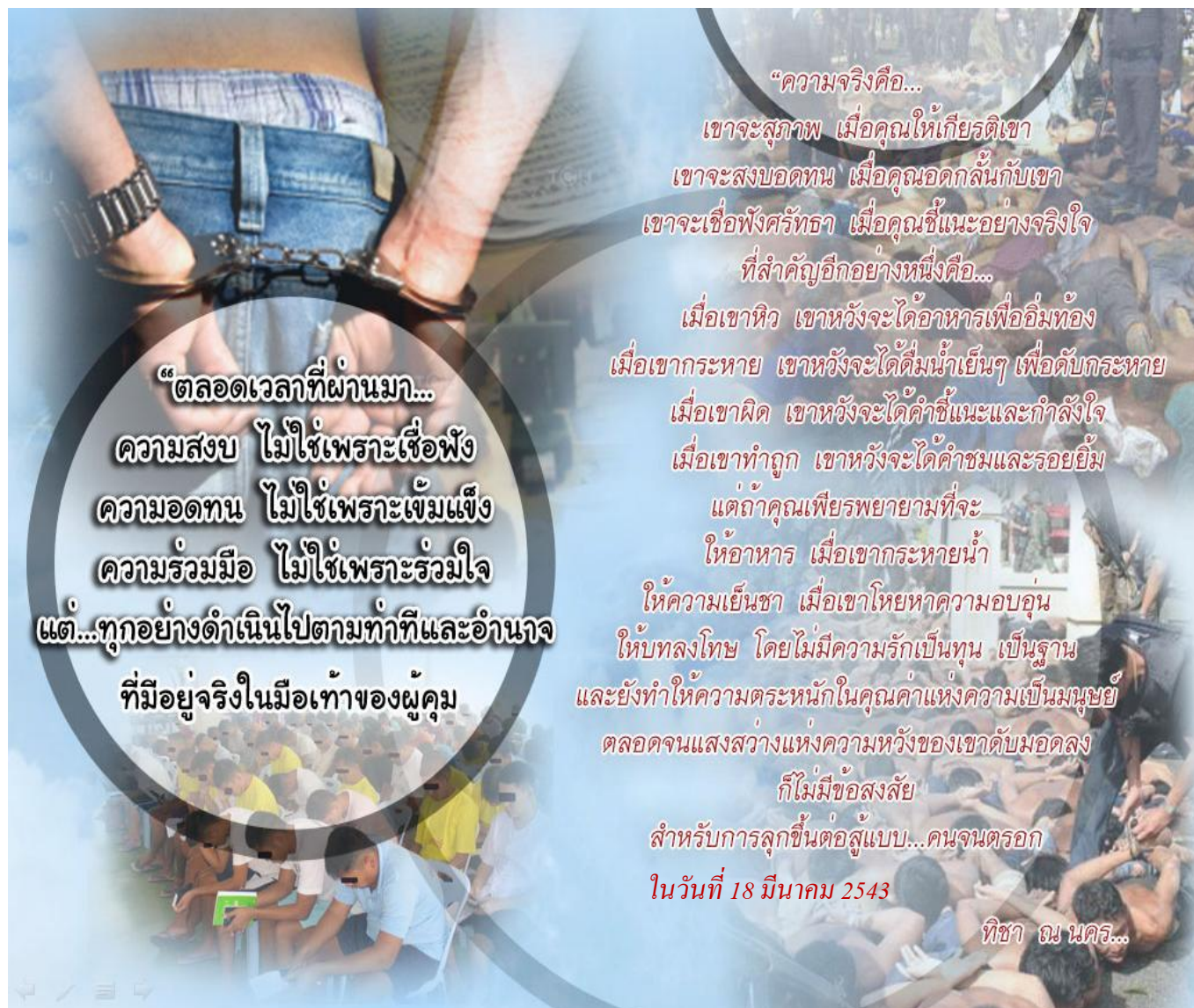
เมื่อผ่านพ้นเหตุการณ์ในครั้งนั้นไปแล้ว ป้ามลก็ได้หันมาขับเคลื่อนประเด็นผู้หญิงในพื้นที่การเมือง ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงและประเด็นสิทธิเด็กแทน จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ “เผาบ้านกรุณา” ในปี พ.ศ.2543 ซึ่งนำไปสู่การจับกุมเด็กและเยาวชนกว่า 25 คนจากคุกเด็กไปควบคุมตัวไว้ในคุกผู้ใหญ่แม้ว่าจะมี กฎหมายห้ามมิให้กักขังเด็กร่วมกับผู้ใหญ่ตั้งแต่ปี 2495 ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ

เมื่อป้ามลทราบข่าวก็มั่นใจว่า เหตุการณ์นี้คงไม่ใช่การก่อเหตุฉาจดตามที่เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ ในทีวีแน่นอนแต่น่าจะเป็นการส่งสัญญาณจากเด็กๆ ให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้ว่าพวกเขาต้องการความช่วยเหลืออย่าง เร่งด่วน หรือ “Need Help” ซึ่งแปลความหมายแบบบ้านๆ ว่า ต้องมีอะไรที่ไม่ชอบมาพากลในคุกเด็กแน่ๆ

เพื่อให้ได้คำตอบนั้น ป้ามลได้เดินทางไปที่เรือนจำทันทีเพื่อขอเข้าพบเด็กๆ ทั้ง 25 คนที่ถูกส่งตัวมา ซึ่งตอนแรกเขาไม่อนุญาตเพราะป้ามลไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับใด ๆ กับเด็กแต่ เจ้าหน้าที่เรือนจำทราบดีว่าความรู้สึกของป้ามลไม่ได้ในที่สุดก็อนุญาตให้ป้ามลพบเด็กที่เป็นหัวใจ 3 คน ซึ่ง เมื่อได้พบและพูดคุยกันเด็กๆ ที่มีเครื่องพันธนาการแน่นหนา ก็พบกับความจริงที่น่าตกใจเพิ่มเข้าไปอีกนั่น คือ “เด็กทั้ง 3 คน และอีก 22 คนที่ไม่ได้ออกมาให้ป้ามลเยี่ยมไม่ได้มาจากบ้านกรุณา แต่เป็นเด็กที่มาจากบ้าน อุเบกขา” และยังพบว่าเด็กๆ ถูกหลอกให้มาเป็น “แพะ” ด้วยการที่มีผู้ใหญ่เข้าไปถามความสมัครใจว่าใคร อยากไปพบและพูดคุยกับรัฐมนตรี ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และปลัดกระทรวงยุติธรรมที่มาบัญชาการอยู่ ที่บ้านกรุณาบ้าง ทำให้เด็กที่มีภาวะผู้นำตามธรรมชาติ 25 คน ยกมือขึ้นเพราะต้องการไปพูดคุยกับผู้ใหญ่ จริงๆ แต่หลังจากเด็กกลุ่มนี้หลุดออกมาจากเพื่อนๆ หลายร้อยคนพวกเขาก็กลายเป็น “หัวใจ” ก่อเหตุ จราจเผาบ้านกรุณาอย่างไม่รู้ตัว

ด้วยความที่เป็นคนจริง ป้ามลจึงไม่อาจนิ่งเฉยอยู่กับเหตุการณ์ที่เข้าไปรับรู้ได้ คืบนั้น ป้ามลได้ ตัดสินใจ เขียนจดหมายถึงนายสุทัศน์ เงินหมื่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในสมัยนั้น เพื่อบอกเล่าว่า ป้าเป็นใคร ไปพบความจริงอะไร และต้องการให้รัฐมนตรีทำอะไรซักอย่างเพื่อจัดการกับปัญหานี้ นอกจากนั้น ป้ามลยังได้เขียนกลอนเปล่าส่งไปยังหนังสือพิมพ์ เพื่อหวังให้สื่อช่วยเป็นกระบอกเสียงในการ นำข้อเท็จจริงนี้ไปบอกกล่าวแก่สาธารณชนซึ่งถือเป็นการผลักดันประเด็นที่ถูกปกปิดให้หลุดสู่สายตาของ ประชาชนอันจะนำไปสู่การถกเถียงกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกต้องและตรงจุดในอนาคต

บทความ “ความสงบ อดทน มายาแห่งอำนาจ” โดย ทิชา ณ นคร



และนี่ก็คือสไตล์การทำงานของป้ามล ที่ “ตรง ชัด และพร้อมที่จะชัดให้ถูกเป้า”

ผลลัพธ์จากการเคลื่อนไหวของป้ามลในครั้งนั้นได้ทำให้มีการแสวงหาข้อเท็จจริงของเด็กและเยาวชนทั้ง 25 คนและทำให้เกิดแรงกระเพื่อมอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเวทีวิชาการเรื่องรูปแบบการจัดการเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและประเด็น Need Help ของพวกเขา

ต่อมาได้มีโครงการก่อสร้างบ้านกาญจนาภิเษกเพื่อให้เป็นสถานควบคุมเด็กๆ หลังคำพิพากษาที่มีความเป็นบ้านให้มากที่สุด ณ บริเวณกลางทุ่งนา ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมตามแนวคิดของคุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร อดีตผู้พิพากษาสมทบและยังเป็นหนึ่งใน 11 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดแรก ในวโรกาสในหลวงรัชกาลที่ 9 ครองราชย์ครบ 50 ปี เพื่อ เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้

และบำบัดฟื้นฟู เยียวยาเยวชนหลังคำพิพากษาอย่างมีคุณภาพโดยมีจุดเด่นสำคัญคือ ไร้กำแพง ไร้รั้วไฟฟ้า และไร้บรรยากาศแห่งการจองจำ

แต่ด้วยสภาพปฏิกิริยาของบ้านที่ไร้กำแพง ไร้รั้วไฟฟ้าและความคาดหวังที่ไม่เหมือนเดิมจึงทำให้ไม่มีข้าราชการคนใดอยากที่จะเข้าไปดูแลบ้านหลังนี้ บ้านกาญจนาภิเษกจึงถูกทิ้งให้ทรุดโทรมอยู่นาน ต่อมาได้มีการแก้ปัญหาด้วยการย้ายเยวชนจาก “บ้านฟ้าใส” 30 คน และเจ้าหน้าที่จากสถานพินิจฯ ต่างๆ มากกว่า 40 คน ไปลงที่บ้านกาญจนาภิเษกและหลังจากนั้นไม่นานก็ได้มีการเสนอชื่อ ป้ามล ซึ่งเป็นคนนอกกระบวนการ (Out source) ให้เข้ามาเป็นผู้บริหารคุกเด็กเป็นครั้งแรกอย่างเป็นทางการแต่ไม่มีกฎหมายใดๆ รองรับสถานะของป้ามล

“ที่ป้าตัดสินใจรับงานนี้ในเดือนพฤษภาคม 2546 ด้วยเงินเดือน 6,300 บาท โดยไม่รู้ชะตากรรม ไม่รู้อนาคตต่างๆ ที่ตอนนั้นป้าเป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการเด็ก สหทัยมูลนิธิซึ่งเงินเดือนสูงกว่าเส้นทางเดินที่ชัดเจนว่าเดี๋ยวจะด้วย 2 เหตุผลเป็นอย่างน้อย เหตุผลแรกคือป้าได้พบเด็ก 2 คน ใน 30 คน ที่เป็นเด็กเยอรมัน อายุ 13 กับ 15 ปี สองพี่น้องที่เข้ามาด้วยคดีฉ้อโกงลูกแม่ครัวในบ้านอายุ 5 ขวบ ซึ่งเด็กทั้งสองพูดภาษาอังกฤษไม่เก่งภาษาไทยไม่ได้เลย เหตุผลประการต่อมาคือ ป้าเข้าไปรับรู้ผูกพันกับเหตุการณ์ส่งเด็กที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเผาบ้านกรุณา 25 คน เข้าเรือนจำ ทำให้ป้ารู้สึกทำทนายกับข้อเสนอของคุณหญิงจันทิพย์ และกรมพินิจฯ ที่สำคัญคือมั่นใจว่านี่คือจิตของเรา นี่คือ สิ่งที่เราชอบเชื่อและใช้”

เมื่อ “ป้ามล คนจริง” ตกลงใจที่จะรับทำงานนี้ ดำเนินการปฏิวัติวงการ “คุกเด็ก” ของเมืองไทยก็ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการ...

ปฐมบท บ้านกาญจนาภิเษก : ทะลายกำแพงกันแสงเยวชน

นับตั้งแต่ปี 2495 ที่ประเทศไทยมี พรบ.ศาลเยวชนฯ ซึ่งนำไปสู่ การแยกเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และไม่เกิน 24 ปีจากเรือนจำไปอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยวชนเท่ากับกฎหมายห้ามไม่ให้ขังเด็กพร้อมกับผู้ใหญ่ในเรือนจำอีกต่อไปแต่เจตนารมณ์ของกฎหมายกับรูปแบบการปฏิบัติยังแยกส่วนกันอยู่มาก หากพวกเราลองเข้าไปถามเด็กๆ ถึงความแตกต่างระหว่างสถานพินิจฯ กับคุก เด็กๆ คงไม่ตอบเป็นอื่นนอกจากไม่แตกต่างเท่าไรนัก เพียงแค่เปลี่ยนจาก “คุกผู้ใหญ่” มาเป็น “คุกเด็ก” เท่านั้น

ต่อมาในปี 2545 สถานพินิจฯ ได้ถูกยกระดับให้เป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยวชน ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ส่วนศาลยุติธรรมซึ่งเคยบริหาร บังคับบัญชาสถานพินิจฯ ก็แยกไปเป็นสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ทุกอย่างก็ยังคงอยู่ภายใต้ระบบเชิงอำนาจที่แข็งแกร่งเช่นเดิม นั้นหมายความว่าสัญลักษณ์แห่งการจองจำทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นกำแพงสูง รั้วไฟฟ้า ความสัมพันธ์แนวดิ่ง วิธีปฏิบัติงานของพนักงาน

พินิจฯ ที่ทำหน้าที่เหมือนผู้คุมการใส่ชุดนิฟอร์ม (เสื้อยืด/กางเกงเป๊าะ) การให้เด็กถูกเข้าหรือนั่งของๆ ยกมือไหว้ทุกครั้งที่ตอบคำถามเจ้าหน้าที่และการตัดผมแบบสั้นเกรียน ยังคงครบถ้วนเหมือนเดิมทุกประการ

เมื่อไม่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงแนวคิดใดๆ ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงการจัดการใดๆ เช่นกันทำให้การผลิตซ้ำด้านมืดของเจ้าหน้าที่เพื่อประกบกับด้านมืดของเด็กยังคงหมุนต่อไปแบบไม่จบ ไม่สิ้น

จากแนวคิดของคุณหญิงจันทนี ในฐานะผู้ริเริ่มผลักดันโครงการก่อสร้างสถานฝึกและอบรมเยาวชนหลังคำพิพากษาภายใต้มุมมองใหม่ ๆ บวกกับแนวคิดล้ำๆ ไร่กรอบของคนจริงอย่างป้ามล จึงทำให้บ้านกาญจนาภิเษกกลายเป็น “ลูกเด็กยุคใหม่” เพียงหนึ่งเดียวในประเทศไทย จากจำนวนลูกเด็กทั้งสิ้น 19 แห่ง ซึ่งในเวลาต่อมาบ้านกาญจนาภิเษกก็ได้กลายเป็นองค์กรสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนทั่วประเทศ ...

พ.ศ. 2546 คือปีแห่งการจดจำของป้ามล เพราะนี่คือจุดเริ่มต้นที่ป้ามลจะได้พิสูจน์ให้สังคมได้รู้ว่า **“ป้ามลถูกทางแล้ว”** และนี่ยังถือเป็นครั้งแรกที่คนนอก (Out source) ได้เข้าไปบริหารงาน “องค์กรในระบบ” ที่มีแนวคิดเชิงอำนาจที่แข็งแกร่งมากที่สุดองค์กรหนึ่ง จึงไม่แปลกที่การเข้าไปของป้ามลจะมีสถานการณ์ **“สงครามทางความคิด”** ยาวนานถึง 3 ปีเพราะเจ้าหน้าที่และเด็กที่โยกย้ายมาอยู่บ้านกาญจนาภิเษกในรุ่นแรกล้วนเป็น “คนเก่า” จากบ้านฟ้าใส ซึ่งเป็นสถานควบคุมเด็กที่ก้าวพลาด ที่คุ้นชินกับการใช้ความสัมพันธ์ แนวคิดหรือระบบเชิงอำนาจมายาวนาน

ป้ามลซึ่งเดินเข้ามาเป็นผู้บริหารโดยไม่มีอำนาจอย่างเป็นทางการจึงตกอยู่ในวงล้อมของผู้คนที่ไม่พร้อมจะให้การยอมรับและยังเป็นกลุ่มคนที่มีความคิดในการทำงานกับเด็กที่ก้าวพลาดที่แตกต่างอย่างสุดขั้วทำให้มีปะทะกันทางความคิดอย่างเข้มข้นที่สำคัญป้ามลก็มีความเชื่อที่แข็งแกร่งว่า **“ในฐานะผู้ใหญ่เรามีเครื่องมืออื่นๆ อีกมากมายที่สามารถสร้างจุดเปลี่ยนให้กับเด็กได้ โดยไม่ต้องใช้อำนาจ”** เช่นการมีส่วนร่วมของเด็กๆ และพ่อแม่ เป็นต้น และแน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่ล้วนมีราคาที่ต้องจ่ายที่แสนแพงทั้งสิ้น ดังนั้นป้ามลจึงไม่คิดที่ถอยถอยกับการเผชิญหน้ากับความจริงที่ยุ้งยาก ซับซ้อน แต่กลับเดินหน้าทำหน้าที่ตามความเชื่อและจุดยืนของตัวเองต่อไปอย่างเต็มกำลัง โดยการประกาศอย่างชัดเจนว่า

“บ้านกาญจนาภิเษกจะไม่รับมรดกทางความคิดทุกประการที่รัฐเคยปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน นับตั้งแต่มีคุกเด็ก เมื่อปี 2495ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจในแนวคิด กฎเหล็กหรือการควบคุมสูง”

ในด้านของการปรับตัวของเจ้าหน้าที่ “ครูหนึ่ง” หรือคุณสุรพล สุดทางเชือก ครูที่ปรึกษาบ้านกาญจนาภิเษก ซึ่งมีตำแหน่งตามโครงสร้างของรัฐ คือ “พนักงานพินิจฯ” หรือผู้ควบคุมผู้ต้องขัง ได้เล่าให้เราฟังว่า เจ้าหน้าที่และเด็กชุดแรกที่เข้ามาอยู่บ้านกาญจนาภิเษก คือเจ้าหน้าที่และเด็กที่มาจาก สถานแรกรับ - สถานบำบัด รักษา แก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้ติดยาเสพติด “บ้านฟ้าใส” ซึ่งเป็นลูกเด็กแบบเดิมที่ ยังคงมีความเป็นเรือนจำเหมือนเช่นลูกเด็กที่อื่นๆ คือ เด็กต้องตัดผมสั้นเกรียน ใส่ชุดเหมือนกัน สี

เดียวกัน กินข้าวเป็นเวลา ขึ้นหอยเป็นเวลา ไปไหนมาไหนต้องเดินเป็นแถว มีผู้คุมคอยดูแล มีการจำกัดโซนพื้นที่ มีกำแพงสูง มีป้อม รปภ. มีวิทยุสื่อสาร

แต่ภายใต้การควบคุมที่เข้มงวดนั้นก็ยังมีกิจกรรมให้เด็กได้ทำบ้าง เช่นการเรียน กศน. (โดยเจ้าหน้าที่กรมพินิจฯ ไม่ใช่ทีมครูจากศูนย์ กศน.เช่นปัจจุบัน) การดูทีวี ดูหนัง ดูหนังสือซึ่งต้องดูเป็นเวลา และการเล่าข่าว แต่กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมที่ทื่อๆ ตรงๆ ไม่ได้มีการต่อยอดทางความคิดด้วยการสอดแทรกโจทย์หรือคำถามที่ชี้ชวนให้เด็กแลกเปลี่ยน เรียนรู้หรือวิเคราะห์แต่อย่างใด

ส่วนการทำงานของผู้คุมก็คือการควบคุมดูแลธรรมดา ไม่ได้มีการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาใดแก่เด็กๆ เจ้าหน้าที่กับเด็กแทบจะไม่รู้จักกันด้วยซ้ำ เจ้าหน้าที่ที่ทุกคนให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือคอยควบคุมเด็กไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งหากมีการทะเลาะวิวาท เจ้าหน้าที่ก็จะใช้อำนาจในการทำโทษ เช่น ล็อกเด็กกับเตียง เพื่อให้ทบทวนตนเอง ตัดผมให้สั้นกว่าเดิมคล้ายๆ เป็นการประจานให้เพื่อนๆ รู้ว่าคนนี้ทำผิด ให้นั่งเก้าอี้มองกำแพงทั้งวัน ห้ามขยับ หรือลดเกรด ดัดสิทธิ์ ดจดเบิก (เบิกเงินซื้อของ) เป็นต้น

แม้จะมีการบำบัดเด็กด้วยการให้ครูนักสังคมฯ และนักจิตวิทยาเข้าไปพูดคุย แต่ก็เป็นการพูดคุยเพื่อประเมิณเด็กเท่านั้น ไม่ได้มีการช่วยพัฒนา ยกระดับจิตใจของเด็ก หรือสร้างความเปลี่ยนแปลงภายในใจของเด็กแต่อย่างใด

ทั้งหมดนี้คือบรรยากาศที่เจ้าหน้าที่และเด็กจากบ้านฟ้าใสคุ้นชิน แต่เมื่อต้องมาอยู่ที่บ้านกาญจนาภิเษกซึ่งมีทั้งลักษณะพื้นที่ทางกายภาพที่พิเศษ (ไร้กำแพง ไร้รั้วไฟฟ้า ไร้ประตู) และมีแนวทางการทำงานที่แตกต่างจากคุกเด็กที่ค่อนข้างสิ้นเชิงภายใต้การบริหารของป้ามล จึงทำให้มีการปะทะเชิงวิธีคิดในการทำงานอย่างเข้มข้นหรือป้ามลให้ความหมายว่าเป็นช่วง “สงครามทางความคิด” ที่ยืดเยื้อยาวนานถึง 3 ปี แนนอนภายใต้สถานการณ์แบบนี้ป้ามลจำเป็นต้องจัดการตามความจำเป็น โดยเฉพาะหากมีการทำร้าย การใช้ความรุนแรงกับเด็กป้ามลจะให้ออกจากงานทันทีและหลังจากนั้นบางคนก็ขอลาออก บางคนก็ขอย้ายตัวเอง

แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ที่เหลือนอยู่ก็มีการปรับตัว ปรับมุมมอง เพื่อช่วยกันปรับเปลี่ยนและต่อยอดงานเพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น

“เราต้องเรียนรู้ ต้องพิสูจน์ ต้องปรับตัวเยอะ เพราะเรามีชุดความคิดภายใต้ระบบเดิมอยู่ แต่สิ่งที่ทำให้ผมเปลี่ยนความคิด และเชื่อในแนวทางนี้คือ การที่ผมได้รับจดหมายจากเด็กคนหนึ่งเมื่อนานมาแล้ว เขาบอกว่า **ไม่รู้จะว่าครูทำเพราะครูอยากให้ผมเปลี่ยนแปลงจริงๆ หรือครูทำเพราะหน้าที่** แต่ถึงอย่างไรผมก็ต้องขอขอบคุณที่ทำให้ผมเป็นคนใหม่ได้ ผมรู้สึกถึงคุณค่าของชีวิต รู้ว่าผมต้องทำอะไรและเพื่อใครในอนาคต พอผมอ่านจดหมายฉบับนี้จบ ผมก็รู้เลยว่าที่เราลงทุนลงแรงทำกับเด็กนั้นมันได้ผลจริง เด็กเปลี่ยนจริงๆ ผมเริ่มเห็นชัดว่าแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ใช่” ครูหนึ่ง กล่าว

นี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นกับครูหนึ่ง และเชื่อว่าครูและเจ้าหน้าที่อีกหลายคนก็คงจะได้รับความเชื่อมั่น เช่นเดียวกันนี้ ปัจจุบันทุกเช้าก่อนลงมือปฏิบัติงาน 1 ชั่วโมง ทีมงานของบ้านกาญจนาภิเษกจะนั่งพื้นล้อมวง พูดคุยกันในสาระหลักๆ ก็จะแก้ไขปัญหาที่ผ่านเข้ามาอย่างไรเพื่อให้เด็กได้บทเรียน ไม่ใช่ลงโทษให้ บาดเจ็บ เช็ดแผลหรือจะช่วยกันขยายพื้นที่ดีๆ เพื่อให้เด็กๆ กลายเป็น “ผู้รอด” และสามารถหันด้านสว่าง ได้อย่างมั่นใจ มันคงอย่างไรเมื่อพูดคุย คิด ทำ ร่วมกันบ่อยๆ ค่อยๆ ช่วยกันต่อเติม ปรับเปลี่ยนงานให้ดีขึ้น ทุกคนก็จะอินกับการสร้างพื้นที่บ่มแสงเพื่อเปลี่ยนแปลงเด็กจากข้างใน และรอดูผลที่เกิดขึ้นอย่างมีความสุข...

“ความคาดหวังจริงๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่การที่เด็กประสบความสำเร็จสูงสุดในหน้าที่การงาน หลังจากที่พวกเขาออกจากบ้านหลังนี้ แต่คือการที่เขาสามารถกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวและสังคมได้โดยไม่ก่อวาทะอีก อันนี้คือความคาดหวังของเรา”

ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่กับเด็กๆ ได้คลุกคลี มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น รู้จักความคิด รู้จักพฤติกรรม รู้จักครอบครัว รู้จักชีวิต รู้จักปัญหาของเด็กๆ สามารถพูดคุยและให้คำปรึกษาแก่เด็กๆ เสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน ทำให้สามารถแก้ปัญหาให้กับเด็กได้อย่างตรงจุด

สิ่งที่น่าสนใจคือ ในขณะที่ผู้ใหญ่กำลังช่วยกัน “บ่มแสง” ให้กับเด็กๆ อยู่ นั่น ผู้ใหญ่ก็ได้ “เติมแสง” ให้กับตัวเองไปด้วย

“เราเติบโตไปด้วยกัน ผมมองว่าเด็กได้เราก็ได้ด้วย เราทำกิจกรรมที่มีการคิด การแลกเปลี่ยน การถกเถียงกับเด็ก ความคิดเราก็เติบโตขึ้น คิดเป็นมากขึ้น นี่คือนี่ที่เราได้เรียนรู้จากการทำงานซึ่งแตกต่างจากการทำหน้าที่ควบคุมในแบบเดิมๆ ”ครูหนึ่ง กล่าว

คุยกับครูหนึ่งไปได้ซักระยะ เราจึงได้จังหวะถามครูหนึ่งว่า คนที่จะเข้ามาทำหน้าที่ครูที่ปรึกษาให้กับเด็กๆ ที่นี้จะต้องมีคุณสมบัติใดเป็นพิเศษ ครูหนึ่งตอบแทบจะทันทีว่า

“เราต้องเชื่อก่อนว่าเด็กไม่ได้เกิดมาเลวร้าย ต้องเชื่อก่อนว่าความรุนแรงแก้ปัญหาอะไรไม่ได้มีแต่จะทำให้เลวร้ายมากขึ้น ต้องเชื่อก่อนว่าความผิดพลาดของเด็กมีส่วนผสมของผู้ใหญ่อยู่ด้วย เพราะฉะนั้นหน้าที่ของผู้ใหญ่คือทำให้เด็กเติบโต ต้องไม่มองเด็กในด้านลบ การมองว่าเด็กเลวต้องไม่มีในความคิดของคนทำงานกับเด็ก เราต้องให้ออกาสเด็ก เข้าอกเข้าใจเด็ก แต่ไม่ใช่ตามใจเด็ก”

เมื่อเราทะลายกำแพงออกไปแล้ว กรอบที่เคยมีจึง ไม่มีอีกต่อไป และเมื่อไร้กรอบ ไร้กำแพง เราจึงสามารถมองเห็นโลกได้กว้างขึ้น เห็นปัญหาและทางแก้ที่ชัดขึ้น นี่คือความจริงที่ครูหนึ่งและเจ้าหน้าที่ทุกคนได้พิสูจน์มาแล้ว ...

...ในวันนี้ พวกเขาจึงเชื่อว่า **“ป่าพามาถูกทางแล้วจริงๆ”**

ประเด็นที่สำคัญมากๆ ที่เราต้องถามก็คือ ปีน้าป้าจะเกษียณแล้ว เจ้าน้าที่จะไปต่อกันเองได้หรือไม่?

“ถึงป้าไม่อยู่เราก็มั่นใจ เพราะสิ่งที่ป้านำทางไว้คือกระบวนการทำงานและการแก้ปัญหา ป้าจะพยายามย้ำกับทุกคนเสมอเรื่องการให้ความสำคัญกับวิถีคิด กับกระบวนการมากกว่าตัวบุคคล มากกว่าตัวป้า และป้าได้เปิดพื้นที่ให้เราผลักดันนำ ผลัดกันตามเปิดพื้นที่ให้พ่อแม่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนซึ่งอาจทำให้เราเหนื่อยเพิ่มขึ้นบางมุมแต่ก็เพิ่มหลักประกันที่แข็งแกร่งมากบางมุมที่สำคัญเราต้องเชื่อมั่นว่าเด็กทุกคนมีด้านสว่าง” ครูหนึ่ง กล่าวทิ้งท้าย

ถอดรหัสกระบวนการบ่มแสง “ปลูกมุมบวก ปรับมุมคิด ปิดมุมมืด”

“เราไม่เชื่อเรื่องการใช้กฎเหล็ก การใช้อำนาจ ความสัมพันธ์แนวดิ่ง หรือการเล่นกับด้านมืดของผู้กระทำผิด แต่เราเชื่อเรื่องการเติมในสิ่งที่เขาขาด การสร้างความสัมพันธ์แนวนราบ การเปลี่ยนวิถีคิดของเขา แทนการเปลี่ยนพฤติกรรม เพราะวิถีคิดจะติดตัวเขาไปตลอดชีวิต และเราเชื่อว่าการทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาเองมีตัวตน มีคุณค่า และมีความหมายต่อใครสักคนหนึ่ง จะทำให้เขาเป็นผู้รอดในสังคมได้ เราจะทำให้เขาเห็นว่าเราแคร์เขา เพื่อที่เขาจะได้เรียนรู้ที่จะแคร์ผู้อื่น และเมื่อเขาารู้สึกว่าตัวเขาดี มีค่าและแคร์ผู้อื่นเป็นเขาจะไม่ไปปล้น ไปฆ่า หรือไปละเมิดสิทธิของใคร”

นี่คือแนวคิดสำคัญในการทำงานของป้ามล ซึ่งภายใต้หลักคิดนี้ป้ามลได้แตกออกเป็นแนวทางหรือกระบวนการทำงานต่างๆ ที่น่าเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้

- **ให้ความสำคัญกับระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงเด็ก**

บ้านกาญจนาภิเษกจะให้ความสำคัญกับระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงคนพอๆ กับเป้าหมายและกระบวนการ ดังนั้น 1 ใน 2 กติกาการรับเด็กเข้าบ้านกาญจนาภิเษก คือ จะต้องเป็นเด็กที่มีโทษสูงกว่า 1 ปีครึ่งขึ้นไป เพราะการเปลี่ยนวิถีคิดเด็กไม่สามารถทำได้ภายในระยะเวลาเพียงแค่ 2-3 เดือน แต่ต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่านั้น โดยเฉพาะการเรียนรู้วิชาชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกับบ้านกาญจนาภิเษกอย่างต่อเนื่องจนเกิดชุดความคิดใหม่จึงจะสัมฤทธิ์ผล

- **ถอดสร้างสัมพันธ์ภาพ ไม่สร้างภาพ**

กระบวนการบ่มแสงของบ้านกาญจนาภิเษก เริ่มต้นด้วยการให้คุณค่าให้的重要性和เด็กๆ ทุกคน ผ่านการโอบกอด ผูกข้อมือ รับขวัญเด็กด้วยความเชื่อมั่นอย่างหมดหัวใจว่า ถ้าปาฏิหาริย์มีจริงและพาเด็กๆ

กลับไปทำค่านี้อีกครั้งเล็กๆ จะไม่ทำแบบเดิม... ซึ่งป้ามลเชื่อว่าเด็กทุกคนมีมุมน่าสนใจ มุมสว่างแต่เราต้องหา มุมนั้นให้เจอและทำให้มันแข็งแรง

“การกอด” ของป้ามลจึงถือเป็นการต้อนรับด้วยเครื่องมือที่อ่อนโยน ซึ่งเครื่องมือนี้จะช่วยมัดใจเด็ก ไม่ให้คิดหนี แม้บ้านกาญจนาภิเษกจะหนึ่งง่ายซึ่งดีกว่าการใช้เครื่องมือที่แข็งแกร่งอย่างเช่นกุญแจมือ กำแพง หรือรั้วไฟฟ้า รวมถึงกฎเหล็กนอกจากนี้การกอดยังเป็นการต้อนรับเด็กๆ สู่บ้านหลังใหม่อย่างอบอุ่นและมีคุณค่าซึ่งเท่ากับป้ามลได้ตอบโจทยจุดเริ่มต้นที่นำทางเด็กๆ ออกมาจากถนนสายมืดได้อย่างถูกต้อง

- **คืนตัวตน คืนคุณค่าความเป็นคน**

เมื่อกอดเด็กๆ แล้วสิ่งที่ป้ามลไม่เคยลืมก็คือการ “คืนตัวตน” ให้กับเด็กๆ ซึ่งหลักคิดของป้ามลในเรื่องนี้เปิดกว้างมาก “ป้าอย่าซัดๆ”ว่าเสื้อผ้า หน้าผม ร่างกายเป็นสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ใหญ่จะไม่ละเมิดโดยเด็ดขาด ช่วงปฐมฤกษ์ซึ่งเป็นวันแรกของการพบกันป้าจะบอกกับเด็กๆ อย่างตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อมสักนิดเลยว่าผมทรงไหนที่กอบกู้ความเชื่อมั่นของผม (ป้าจะใช้คำว่า “ผม” แทนตัวเด็กเวลาคุยกับเด็กๆ) กลับคืนมาได้ก็เอาทรงนั้นแหละ ไม่ต้องเกรงใจป้า ป้ามลเชื่อว่าการให้อิสระให้ความเป็นตัวเองและให้เด็กได้รู้จักใช้ดุลยพินิจของเขาเอง เป็นการ “ให้” ที่ลงทุนน้อยแต่มีพลาณภาพมาก เพราะเด็กๆ จะพอใจและเห็นคุณค่าของตัวเองซึ่งไม่ยากต่อการเดินทางไปสู่การยอมรับและเห็นคุณค่าของคนอื่น

- **ความสัมพันธ์แนวราบ สร้างความอบอุ่นดูครอบครัวเดียวกัน**

เด็กๆ ที่เคยอยู่คุกเด็กที่อื่นๆ อาจจะมีความสัมพันธ์กับระบบความสัมพันธ์แนวตั้ง แต่ในขณะเดียวกันเขาก็อาจจะรู้สึกอึดอัด และหวาดกลัวกับความสัมพันธ์รูปแบบนั้นระหว่างเจ้าหน้าที่กับตัวพวกเขาเอง แต่เมื่อย้ายมาอยู่ที่บ้านกาญจนาภิเษกพวกเขาจะถูกปรับสู่ความสัมพันธ์แนวราบแทนเท่ากับว่าไม่ต้องไหว้ป้า และเจ้าหน้าที่ทุกครั้งที่เจอกันในหนึ่งวัน ไม่ต้องนั่งคุกเข่าหรือนั่งยองๆ ยกมือไหว้ระหว่างการพูดคุย หากป้าและเจ้าหน้าที่นั่งเก้าอี้เด็กๆ ก็ต้องนั่งเก้าอี้เพื่อพูดคุยกัน และเมื่อไหร่ก็ตามที่เด็กนั่งพื้น ป้าและเจ้าหน้าที่ก็พร้อมที่จะนั่งพื้นเพื่อคุยกับเด็กๆ เช่นกัน นอกจากนี้พวกเขายังสามารถพูดคุย ปรึกษา รวมทั้งเขียนระบายเรื่องราวต่างๆ ให้กับป้าและเจ้าหน้าที่ฟังได้โดยตรง และไม่มีข้อจำกัดแน่นอนป้าและเจ้าหน้าที่จะอ่านงานเขียนทุกชิ้นของเด็กๆ อย่างจริงจัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าการสื่อสารที่สามารถลดช่องว่างและเพิ่มความสัมพันธ์ที่กระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญคือทำให้ป้าและเจ้าหน้าที่รู้ปัญหาเร็ว แก้ปัญหาเร็วตั้งแต่ขนาดของปัญหายังเล็กและไม่ซับซ้อนเกินไป

● เรียน “วิชาชีวิต” ฝึกคิด - วิเคราะห์ - เขียน

ป้ามจะเน้นเรื่องการเรียน “วิชาชีวิต” มากกว่าการฝึก “วิชาชีพ” เพราะการเรียนวิชาชีวิตจะช่วยให้เด็กรับมือกับปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ดีขึ้นและมีแนวโน้มที่จะช่วยให้เด็กๆ เป็นผู้รอดในสังคมได้มากกว่า ด้วยเหตุนี้ป้ามจึงต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ “วิชาชีวิต” ผ่านการดูหนัง การวิเคราะห์ข่าวหรือประเด็นร้อนๆ ในสังคม โดยป้ามและเจ้าหน้าที่จะมีการตั้งโจทย์เพื่อให้เด็กๆ เห็นห่วงโซ่ความเสียหาย เห็นความเชื่อมโยงเกาะเกี่ยวของสรรพสิ่งทั้งมวลและไม่ลืมให้พวกเขาย้อนกลับไปถามตนเองว่าพวกเขาคิดและรู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่เกิดขึ้นปิดท้ายด้วยการให้พวกเขาเขียนความคิดที่ตกผลึก ซึ่งการเขียนจะช่วยกระตุ้นให้เด็กๆ ได้ขบคิดและถกเถียงความคิดของตัวเองอย่างจริงจังทำให้พวกเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดวันละเล็กละน้อย จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากภายในที่แข็งแกร่งขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

นอกจากนี้ป้ามยังมีพื้นที่ให้เด็กๆ ได้เขียนความคิดของตัวเองออกมาผ่านช่องทางอื่นๆ อีกมากมาย เช่น เขียนบันทึกความคิดความรู้สึกของตัวเองในแต่ละวันลงสมุดก่อนนอนเขียนบันทึกแสดงความรู้สึกหลังจากออกไปทำกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่ต่างๆ หรือเขียนจดหมายถึงผู้กระทำ ถึงผู้ถูกกระทำในประเด็นร้อนๆ ที่สังคมกำลังถกเถียงกันเช่น กรณีวิศวกรยิงนักศึกษา กศน. ชั้น ม.4 ที่อ่างศิลา กรณีวัยรุ่นลู่กลานตำรวจทำร้ายคนทำขนมปังที่ลาดพร้าว กรณีคลิปกราบรถกลางเมืองหลวง เป็นต้น

ตัวอย่างจดหมายถึง “วัยรุ่น” กรณีวิศวกรยิงนักศึกษา กศน. ชั้น ม.4 ที่อ่างศิลา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก

ถึงวัยรุ่นที่ตัดสินใจฆ่าคน... ก้อยก็เข้าใจคนที่ออกมาจากลูกปืน ได้ปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมของจิตใจเสียใหม่ รวมถึงการตัดสินใจด้วย เพราะทุกการตัดสินใจผูกพัน กับชีวิตเราเองเสมอและผมเชื่อว่าทุกคนไม่ได้เป็นคนชั่ว ใจดี ไม่ผิดอะไรของตัว เองหรือบางคนที่อาจมีลูกไม่เสียแล้ว ก็ต้องรักษา โอกาสและอิสรภาพในการอยู่ร่วมกับ กับสังคมเอาไว้ได้ล่ะ อย่างที่คิดสิ่งที่เป็นนักเลงเลวเหมาะสัดกับตอนของเรานี้ ถ้า คุณไม่อาจควบคุมจิตใจตัวเอง อย่ามาเสียดสีเขาเหมือนผมและทุกคนที่อยู่ด้านหน้ากำแพง เสงี่ยมแคร์ใจแต่ที่ขอ ไม่เอาและผมก็อยากมีชีวิตที่ปกติธรรมดา ได้รับอิสรภาพ สุดท้ายก็อยากให้ออกมา คิดก่อนทำ อย่าทำก่อนคิดเด็ดขาดนะ ครับ

ลงชื่อ ป้าก้อย วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๐ ปี ๒๕ ที่ปรึกษา ก. ดนัย บ้าน ๕

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๐



ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก

พ่อสวัสดีครับ ผมเป็น นักเรียนที่กลัวพลุดอกกระถัน ที่มาจากของดีในท้องฟ้าที่เรา
 ปลูกไว้ครับ ความกลัวนี้เกิดขึ้น การเข้ามา มันคงไม่ใช่ทางออกของปัญหานี้ ผมคงไม่ใช่
 ที่ที่กลัวมันครับ ผมเข้าใจอารมณ์ของตัวเองที่กลัวมันอยู่ในอารมณ์ ในความคิด ตรงจุดนี้จาก
 ตัวผมด้วย ผมอยากให้ความกลัวเหล่านี้เป็นภาระกับคนอื่นด้วย ไม่ใช่กับผม ไม่ใช่จากใจไปต่อขอความ
 ดีสู่ใจคนอื่นเพิ่มมากขึ้น คงไม่มีใครจากใจไปให้ผมอย่างนี้หรอกครับผมอยากเป็นทหารบก
 ครับ ผมอยากเป็นสัสดีในมาตุภูมิถึง พ่อ, แม่ ท่านใดก็ตามที่เราคิดถึงหรือไปส่งไปหาผมคงตั้งใจ
 มากครับ ผมส่งใจให้ทุกคนอย่างเต็มที่ไปตามกระบวนการจิตวิทยาที่กำหนดครับ ผมเชื่อใจทุกคน
 ได้ครับผมเป็นธรรมแก่ครับ ผมยังกลัวอย่างผีเสื้อที่กลัวนกครับ ทั้งที่ผมไม่ใช่ผีเสื้อหรือผีเสื้อที่กลัวนก
 ลงชื่อ กมลพันธ์ วัน 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 บ้าน 3
 วันที่ 9 ก.พ. 60 (หน้า)

ขอส่งความดีไป
 ส่งถึงพ่อแม่ผู้
 อบรม

ตัวอย่างจดหมายถึง “วิศวกร” กรณีวิศวกรยิงนักศึกษา กศน. ชั้น ม.4 ที่อ่างศิลา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก

ถึงคุณลุงวิศวกร ที่กำลังหาวิธีสร้างอิสรภาพจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด เช่น
 เลี้ยงลูกผม ไม่ได้เข้าเต้านมคุณแม่ครับ ก็นั่นแหละผมเป็นลูกของคุณลุงวิศวกร
 ที่ใจดีตามข้อสอบ และผมคิดว่าผมนอนสูงด้วย แต่ทำไมไม่สูงไม่ทันการ
 เลี้ยงลูกคุณลุงวิศวกรไม่ได้ทำให้เรา ฉลาด แต่ทำให้เรา แสบ แสบเพื่อความปลอดภัย
 เราและทุกคนในครอบครัว แต่ผมจะไม่คิดสั้นว่าใครถูกหรือผิด แต่อยากให้เห็น
 ก่อนหน้าเสมอไม่ว่าคุณลุงจะอยู่ที่ไหน สิ่งที่เราอยากให้คุณลุงปลอดภัยไม่ใช่ขอให้คุณ
 ลุงวิศวกรสูงเวทีก่อนคนอื่น อ่ะพ่อดูสิสูงๆอ่ะที่ป่าเขาบอกผมว่า สูงได้แค่พอ
 เลี้ยงลูกครับ คุณลุงอย่าดูผมกับหลาน ไม่ทำละอยู่ที่ไหนก็อย่าลืมว่าตัวครับ
 ลงชื่อ ประวิทย์ วัน 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 บ้าน 6
 วันที่ 09 กุมภาพันธ์ 60

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก

ถึง... อจวิทย์

สวัสดีครับ คุณลุง ที่เห็นหน้าผมมาในวันนี้ ผมก็รู้อยู่แล้วว่าไม่ชัดเจน ผมก็ขอโทษไม่ไหวแล้ว
 ครับ ผมแค่คิดว่าในการตัดสินใจในตัวผมแล้วตัดสินใจในตัวคนอื่นให้ดูแล้ว ถ้าผมมีสติ
 การตัดสินใจ ผมมั่นใจว่าไม่เกิดขึ้นแล้ว ผมขอโทษคุณลุง อจวิทย์ครับผมไป ทักหาคุณลุง
 เพราะในรถลุงมีคนหัวเราะ อยู่คนเดียว ผมอยู่คนเดียวคนเดียวคนเดียว ผมได้ฟังรู้ดีแต่ผมคิดว่า
 ว่าทุกคนตัดสินใจ ผมเห็นด้วยครับ และ การตัดสินใจของคุณลุงก็ดีกว่าคนอื่นครับ ถึงขั้นคนบางคน
 หนักแล้วแล้วหัวเราะ เพราะทุกคนรู้ดีว่าทุกคนนั้น ต้องมีคนเล่นกับ ผมเห็น
 นึกถึงภาพน้องสาวของคุณลุง จาก นานๆทีได้มาพบ
 ลงชื่อ วิชัย วัน 12 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 บ้าน 7
 วันที่ 9 ก.พ. 60

- **ปล่อยให้เด็กๆ ได้โยยบินสู่โลกภายนอกบ้าง**

การให้เด็กออกไปทำกิจกรรมข้างนอกร่วมกับผู้คนในพื้นที่ที่ได้รับการควบคุมคือกิจกรรมที่ถูกให้ความสำคัญไม่แพ้กิจกรรมอื่นๆ แม้ความเป็นสถานควบคุมตามคำพิพากษาจะมีข้อจำกัดมากมายสำหรับกิจกรรมแบบนี้แต่เด็กๆ ที่บ้านกาญจนาภิเษกก็สามารถไปทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะได้ตามปกติ เช่นไปดูหนัง ชมคอนเสิร์ต วังमारathon กินหมูกระทะ ร่วมเวทีเสวนาในประเด็นต่างๆ ฯลฯโดยไม่มีพันธนาการ ไม่มีสัญลักษณ์แห่งการจองจำใดๆ ที่จะทำให้เด็กรู้สึกอับอายหรือกลายเป็นเป้าสายตาของสังคม

สำหรับพื้นที่ที่มีคุณค่าและมีความหมายยิ่งกว่าก็คือการออกไปเป็นจิตอาสาในพื้นที่ต่างๆ เพื่อลด “การเป็นคนอื่นของสังคม” ซึ่งจะช่วยพัฒนา ช่วยยกระดับจิตใจ ด้านดี ด้านสว่างให้กับเด็กๆ ได้อย่างดีมาก เช่นการไปซ่อมบ้านให้ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการจากอุบัติเหตุ และคนชราที่ไร้ญาติรวมทั้งการไปปลูกต้นไม้ที่ภูหลวง จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

- **วัฒนธรรมนิรนาม**

บ้านกาญจนาภิเษกยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจทั้งชื่อและกระบวนการนั่นคือ “วัฒนธรรมนิรนาม” หลังจากมีเด็กบางคนกระทำความผิดและผ่านช่วงรู้ตัว รู้ตนว่าผิดไปแล้ว แต่ในเรื่องรำนั่นเจ้าหน้าที่ประเมินแล้วว่ามิชอบที่ที่น่าสนใจต่อการใช้ชีวิตร่วมกัน เจ้าหน้าที่จะขออนุญาตเจ้าของเรื่องเพื่อขยายผลสู่บทเรียนของสาธารณะแต่ถ้าเจ้าของเรื่องไม่อนุญาตก็ต้องจบ...ไม่ไปต่อ หากเจ้าของเรื่องอนุญาตเจ้าหน้าที่ก็จะนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นไปแบ่งปันกับเด็กทั้งบ้านที่ลานกิจกรรมโดยไม่เปิดเผยชื่อเด็กเจ้าของเรื่อง จบลงด้วยการให้เด็กทุกคนเขียนความรู้สึกและความเห็นต่อเรื่องที่ได้รับฟัง จากนั้นก็ส่งมอบงานเขียนทั้งหมดให้เด็กนิรนาม

จากสถานการณ์จริงภายใต้ “วัฒนธรรมนิรนาม” ที่ผ่านมามากครั้ง ป้ามลบอกว่าเด็กทุกคนได้เรียนรู้ข้อผิดพลาดของเพื่อน ได้เห็นความกล้าหาญของเพื่อนทั้งมีสติมีคิด มีการแบ่งปันข้อผิดพลาด ส่วนเด็กนิรนามก็ได้รับรู้ความรู้สึกของเพื่อนที่มีต่อสถานการณ์ดังกล่าวอย่างหลากหลาย ลึกซึ้ง

ป้ามลย้ำอย่างหนักแน่นว่า “การแปลงความผิดพลาดเป็นบทเรียนต้องปราศจากการซ้ำเติม” ฉะนั้นการสื่อสารตามความหมายของ “วัฒนธรรมนิรนาม” จึงสำคัญและต้องไม่ใช่การเล่าเรื่องเพื่อให้เด็กคนหนึ่งอับอายหรือเล่าเรื่องให้เด็กๆ จำความผิดพลาดของเพื่อน

- **การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ของเด็กๆ คือ โอกาสไม่ใช่ปัญหา**

ป้ามลบอกเราว่าบ้านกาญจนาภิเษก “ขับเคลื่อน” ด้วยพลังของทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่เคยมีพื้นที่มาก่อน เช่น เด็กๆ พ่อแม่ผู้ปกครอง พนักงานพินิจ ซึ่งการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมที่ฟังคุณนี้ ณ จุดที่เป็นหน้างานจริงๆ ค่อนข้างยากเพราะทุกคนคุ้นเคยกับการรับคำสั่ง และไม่อดทนกับกระบวนการ โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วม

แต่ป๋ามลก็ต่อสู้ ผลักดันเกี่ยวเชิญ กัด ไม่ปล่อยกับกระบวนการการมีส่วนร่วมซึ่งเริ่มจากเลขศูนย์สู่วัฒนธรรมขององค์กรในที่สุด

ป๋ามลย้อนไปไกลถึงปี 2546 ปีแรกที่ป้าเข้าไปเป็นผู้อำนวยการที่บ้านกาญจนาภิเษก ป้าได้พบกติกากำหนดให้เด็กๆ ต้องขึ้นบ้านตามเวลาเลิกงานของข้าราชการ คุญแจบ้านจะถูกล็อกจากด้านนอกส่วนผู้ถือคุญแจคือเจ้าหน้าที่เวรในคืนนั้น ป๋ามลเล่าอย่างช้าๆ เศร้าๆ ว่าสถาปัตยกรรมของบ้านกาญจนาภิเษกที่ไม่มีความเป็นลูกและเจตจำนงของคุณหญิงจันทิย์ สันตะบุตรผู้ริเริ่มโครงการก่อสร้างบ้านหลังนี้น่าจะถูกแขวนไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่งที่ลับจนไม่มีใครมองเห็นหรือรับรู้!!!

ป๋ามลจึงหันมาชวนเด็กๆ คิดถึงเหตุผลที่เจ้าหน้าที่กำหนดกติกาให้เด็กๆ ต้องขึ้นบ้านตามเวลาราชการและล็อกคุญแจด้านนอกเสมือนยังพวกเขาไว้ข้างในปรากฏว่าพวกเขาตอบได้ลึกซึ้งทุกประเด็น เมื่อป๋ามลขอให้เขาคิดกติกาเพื่อลดความกลัว ความกังวล ให้กับเจ้าหน้าที่บนความรับผิดชอบของพวกเขาเองพวกเขาก็คิดออกอีกเช่นกัน ป๋ามลจึงนำกติกาที่เด็กๆ กำหนดมาลงให้เจ้าหน้าที่ดูและขอเลื่อนเวลาขึ้นบ้านจากเวลาเลิกงานของข้าราชการไปเป็น 6 โมงครึ่งตามที่เด็กเสนอ และปัจจุบันเวลาขึ้นบ้านก็ได้ถูกขยายเวลาเป็น 3 ทุ่มครึ่ง ซึ่งก็ไม่มีปัญหาถ้ามีก็แก้ได้ ต่อมาป้าก็ได้ให้เด็กกำหนดกติกาอื่นๆ กันเองด้วย เช่น กติกาสำหรับการนำล็อกเกอร์ส่วนตัวขึ้นไปวางบนบ้านแทนที่จะวางใต้ถุนบ้าน (แต่เดิมไว้ใต้ถุนบ้านเพราะเจ้าหน้าที่มัวแต่กลัวว่าเด็กๆ จะนำของผิดระเบียบไปซุกซ่อน เช่น มีด พร้า อาวุธ ยาเสพติด ฯลฯ) รวมไปถึงกติกากการติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะ และการนำโตะสนักเข้ามาไว้ภายในบ้านกาญจนาภิเษก ซึ่งเมื่อได้ทำตามกติกาของเด็กๆ ที่ตั้งขึ้นเองแล้วก็พบว่าทุกอย่างสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขเพราะผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น

“บ้านชนะใจ” ซึ่งเป็นบ้านที่ขยายสิทธิให้กับเด็กๆ มากกว่าบ้านธรรมดา เช่น เด็กบ้านชนะใจได้ใช้สิทธิกลับเยี่ยมบ้านทุกวันศุกร์และกลับมาในเช้าวันจันทร์ 3 ครั้ง/เดือน และสามารถต่อยอดไปเรียนมหาวิทยาลัยได้ถ้าทุนพร้อม ความตั้งใจพอ แต่เด็กส่วนใหญ่กลับไม่ตั้งคำถามกับสิทธิมากมายที่เพื่อนๆ ในบ้านชนะใจได้รับเพราะจุดเริ่มต้นของการขึ้นบ้านชนะใจคือการประกาศตัวต่อหน้าเพื่อนๆ ถึงความแข็งแรงในการควบคุมตนเองและเปิดโอกาสให้เพื่อนๆ “คัดค้าน – โต้แย้ง – สนับสนุน” ผ่านทางผู้รับความคิดเห็น 2 วัน หากมีเสียงคัดค้านแต่อธิบายไม่ได้ก็ต้องพักไว้ก่อนแต่ถ้าอธิบายได้ ลำดับสุดท้าย คือ ชวนพ่อแม่มาร่วมตัดสินใจเรื่องการขึ้นบ้านชนะใจของลูกชาย

แต่การมีส่วนร่วมที่ล้ำลึกของป้ามล คือ การที่ทั้งบ้านกาญจนภิเษก และทั้งเด็กๆ 1 วันในทุก 3 เดือน ไปหาที่ศึกษาดูงาน หรือหาที่ประชุมนอกสถานที่ โดยจะมีการฝากเด็กๆ และฝากบ้านไว้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งในวันแบบนี้พ่อแม่จะต้องช่วยกันทำอาหารให้ลูกๆ ช่วยกันดูแลลูกของเรา ของเขา ช่วยดูแลความสะอาด เรียบร้อยของบ้านกาญจนภิเษกและจากสุดท้ายประมาณ 4 โมงเย็นเมื่อเจ้าหน้าที่ที่กลับมา ก็จะขอตัวแทนพ่อแม่ผู้ปกครองบอกเล่าอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบลูกๆ แทนป้า แทนเจ้าหน้าที่ 1 วันเต็มๆ

“นานมาแล้วที่พ่อแม่ไม่มีความสุข ไม่รู้จักความสุข พ่อไม่เคยคิดว่ามันจะมีอีกหลังจากลูกพ่อทำผิด กฎหมายและถูกจับแต่วันนี้พ่อมีความสุขมากที่ได้เห็นลูกตัวเองอย่างใกล้ชิด ได้เห็นเด็กๆ อยู่กันอย่างปกติ ทำตัวดีน่ารัก ไม่ทำอะไรให้พ่อแม่ต้องลำบากใจ วันนี้เป็นวันที่พ่อแม่มีความสุขมากนะลูก”

พ่อจบคำพูดด้วยน้ำตาท่ามกลางเด็กๆ นักร้องและลูกชายของตัวเอง

ป้าบอกว่านานที่นั่น...ความเป็นมนุษย์ของเด็กเติบโตอย่างปราศจากข้อสงสัย สำหรับป้านี่คือสิ่งที่เรา ต้องทำต่อไปและต่อไปแม้มีอุปสรรคก็ต้องฝ่าข้ามไปให้ได้

● เพราะพ่อแม่คือส่วนผสมที่สำคัญในความผิดพลาดของเด็กๆ การเปลี่ยนแปลงเด็กจึงต้องเปลี่ยนแปลงพ่อแม่ด้วย

ป้ามลไม่เข้าใจ ไม่มั่นใจรูปแบบการทำงานที่นำเด็กมาไว้ข้างในกำแพงและกำหนดเวลาให้พ่อแม่มา เยี่ยมอาทิตย์ละ 1 – 2 ครั้งๆ ละ 20 – 30 นาที พอครบเวลาตามคำพิพากษาก็คืนเด็กให้พ่อแม่

เพราะโดยข้อเท็จจริงเด็กที่ก่อคดีและถูกจับกุมคุมขังมีร่องรอยความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปราะบาง อ่อนแอมาก่อนถ้าเราไม่ซ่อม ไม่กู้ ไม่ทำให้แข็งแรงอะไรคือหลักประกันว่าเขาจะไปต่อกันได้ อย่างมีบทเรียนและราบรื่น ?

บ้านกาญจนภิเษกจึงออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างพลังให้กับพ่อแม่และเด็กๆ หรือกิจกรรม Empower ครอบครัวซึ่งจะจัดขึ้นปีละ 6 ครั้งๆ ละ 13-15 ครอบครัว และทุกครอบครัว ที่จะเข้า Empower ต้องอยู่บ้านกาญจนภิเษกมาแล้วมากกว่า 2 เดือนเนื่องจากกระบวนการ Empower ต้องการต้นทุน ความคุ้นเคย ความไว้วางใจ ความศรัทธา ในระดับหนึ่ง

☞ **กิจกรรมแรก**ป้ามลจะแบ่งพ่อแม่ออกเป็น 4 กลุ่ม และมีคำถามให้พ่อแม่ทุกกลุ่มร่วมคิด ร่วมหาคำตอบ“หากลูกชายของพ่อแม่อายุครบ 18 ปี เราอยากให้เขาเป็นอะไรหรือทำอะไร ?” เมื่อทุกกลุ่ม นำเสนอคำตอบไปแล้วป้ามลก็จะตั้งคำถามต่อยอดว่า “พอจำได้มั้ยว่าตอนที่พ่อแม่อายุ 18 ปี พ่อแม่ทำอะไร ได้ ทำอะไรไม่ได้ พ่อแม่มีความเทาๆ ดำๆ มั้ย หรือขาวเจิดจ้า ไม่มีดำ ไม่มีเทา?” และคำถามต่อมาก็คือ “ตอนที่พ่อแม่อายุ 18 ปี บ้านเมือง / สังคมมีลักษณะแบบไหน เหมือนหรือแตกต่างจากยุคที่ลูกๆ กำลังเติบโต?”

กระบวนการในกิจกรรมแรกนี้กระตุ้นให้พ่อแม่ลูกคิดถึงความจริงของการเป็นวัยรุ่นที่พ่อแม่ก็เคยเป็น เคยผ่านและยอมรับความแตกต่างของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วอย่างสิ้นเชิงและยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้คนแต่ละยุคมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันมากกว่านั้นคือพ่อแม่จะช่วยเด็กๆ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร

☞ **กิจกรรมที่สอง**จะมีการแบ่งกลุ่มพ่อแม่ 4 กลุ่มอีกครั้งและให้ 2 กลุ่มรู้จัก “เบิร์ต” อีก 2 กลุ่ม รู้จัก “ก้อง” โดยมีคำถามที่ทั้ง 4 กลุ่มต้องขบคิดร่วมกัน เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอเรื่องของ “เบิร์ต – ก้อง”จบ ป้ามลก็จะชวนคิด ชวนคุย ชวนตั้งคำถามเพื่อให้พ่อแม่เรียนรู้ร่วมกันว่าเด็กแต่ละคนมีทั้งด้านมืด - ด้านสว่าง - ด้านขาว - ด้านดำ ปะปนกันในแต่ละวันเขาอาจทำผิดทำถูกสลับกัน หรือบางวันเขาอาจมีด บางวันเขาอาจสว่าง ประเด็นสำคัญ ประเด็นชี้ขาดคือ พ่อแม่ได้ทำอะไรกับเขาในวันที่เขามีดหรือในวันที่เขาสว่างหรือพ่อแม่เลือกหันด้านมืดใส่เขาในวันที่เขามีดขณะเดียวกันก็เลือกเฉยๆ เย็นชา ในวันที่เขาสว่างแทนที่จะหันด้านสว่างในวันที่เขามีดและยังสว่างร่วมกับเขาต่อไปจนทุกอย่างอยู่ตัวหรือเสถียร

☞ เมื่อสองกิจกรรมผ่านไปและป้าประเมินว่าความคิดของพ่อแม่อ่อนตัวลงแล้วก็เข้าสู่ **กิจกรรมที่สาม**ซึ่งเป็นช่วงที่สนุกๆ ของพ่อแม่ทุกคนจะเข้ามาอยู่ในห้องกิจกรรมอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา จากนั้นป้ามลจะชวนทุกคนดูหนังสั้นก่อน 18 ตอน “**ทางแยกของปี**” ความยาว 25 นาที ซึ่งเป็นชีวิตจริงของวัยรุ่นที่ก้าวพลาดในคดีฆ่าคนตายและหลังจากผ่านเหตุการณ์ที่รุนแรงไปแล้วปีก็กลับไปเรียนต่อจนจบมหาวิทยาลัย 2 แห่ง 2 คณะพร้อมกัน ต่อจากนั้นก็ให้พ่อแม่ลูกจากทุกครอบครัวหาคำตอบร่วมกันจากโจทย์ที่ป้ามลเตรียมไว้

☞ **กิจกรรมสุดท้าย** ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พีคสุดของการ Empower ครอบครัวก็คือ ให้แต่ละครอบครัวแยกกันไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันผ่านทางการ์ด 37 ใบ เช่น

ถูกเลี้ยงด้วยเงิน	เพื่อนคือ 7 - 11	บ้านร้อน	เวลาดาป्लीมของเพื่อน	มึงเจ๋งวะ	เหล่า ฯลฯ
-------------------	------------------	----------	----------------------	-----------	-----------

จากนั้นให้แยกการ์ดออกเป็น 2 ชุด ๆ แรก คือ ปัจฉัยผลึกใสไล่ส่งเด็กออกจากครอบครัว ชุดที่สอง คือ ปัจฉัยรอดังคูอยู่นอกบ้าน เมื่อผ่านช่วงแยกการ์ดออกเป็น 2 ชุดแล้ว ป้ามลจะให้ทุกครอบครัวฟังความสนใจไปที่การ์ดชุดแรกคือปัจฉัยผลึกใสไล่ส่งฯ และป้าขอให้ลูกๆ ของทุกบ้านเป็นคนตัดสินใจในคำถามที่ป้าถามนั้นคือ “ถ้าป้าภูหิรย์มีจริงการ์ดใบไหนครับที่ผมนอยากให้มันหายไปจากบ้านผมหรือถ้ามันหายไปจริงๆ ผมรอดแน่และให้ผมอธิบายความในใจของผมที่เลือกการ์ดใบนั้นกับพ่อแม่ด้วย”

การเลือกการ์ดที่เด็กคิดว่ามันคุกคามความมั่นคงทางใจของเขาออกมาและอธิบายความรู้สึกให้พ่อแม่รับทราบภายใต้ความสุกอมของพ่อแม่ตั้งแต่กิจกรรม 18 ปี เบิร์ตกับก้อง ดูหนังทางแยกของปี จะนำไปสู่การเห็นปัญหาที่ลึกซึ้งและความปรารถนาที่จะออกจากปัญหาร่วมกันของทุกฝ่าย

[illegible][illegible]

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก
 ความรู้สึกเยาวชนหลังเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อเพิ่มต้นทุนและเพิ่มพลังพ่อแม่ผู้ปกครอง
 ในการทำหน้าที่ฟื้นฟูเยียวยาลูกหลานร่วมกับบ้านกาญจนาภิเษก (Empowerment)

สวัสดีครับความรู้สึก หลังจากเข้าร่วมทำกลุ่มกับ ครอบครัว ผมรู้สึก
 ดีขึ้นได้ทำกิจกรรมกับคนอื่น ครอบครัว คือ แม่จะไม่ดราม่า หน้า แต่แค่ถาม
 ดม เลิกดราม่า ผมรู้สึกดีขึ้น เพราะผมไม่เคย ทำ กิจกรรม กับ ครอบครัว
 เคย กิจกรรม กับ แม่ รู้สึก ดีขึ้น ดีขึ้น ดีขึ้น ดีขึ้น ดีขึ้น ดีขึ้น ดีขึ้น ดีขึ้น
 และ รู้สึก ว่า ทุกคน ช่วย ให้ ผม ดี ขึ้น และ สามารถ พึ่ง ใน สิ่ง ที่ ไม่ เคย พึ่ง มาก่อน
 นอก จากนี้ เจ้าหน้า ที่ ทุกคน ที่ ไม่ เห็น ส่วน หน้า ที่ ไม่ ได้ ให้ กิจกรรม
 ที่ ได้ เกิด ขึ้น ผม รู้สึก ว่า ผม เหนียว เพราะผม ไม่ ได้ เล่นอะไร เล่นอะไร เล่นอะไร
 อีกแล้ว คือ ผม ได้ ใจ ผม ได้ ใจ ผม ได้ ใจ ผม ได้ ใจ ผม ได้ ใจ ผม ได้ ใจ ผม ได้ ใจ

ชื่อ... น.ส. ... วันที่ 73
 ครูที่ปรึกษา... K.1... บ้าน 9
 วันที่ 26/2/60

คำขวัญเชิงพฤติกรรม : สะอาด สันติ สามัคคี มีส่วนร่วม / คำขวัญเชิงเป้าหมาย : ชนะใจ ... ชัยชนะที่ยั่งยืน

- ปลดปล่อยความรู้สึกผิดด้วยสำนึกจากเบื้องลึกของหัวใจผ่าน “พิธีกรรมขอมาเยื่อเพื่อเยียวยาความผิดพลาด”

หลังจากคู่ขัดแย้งระดับตำนาน “เล็กกับใหญ่” ก้าวข้ามการไล่ล่าเพื่อเอาชีวิตรอดได้อย่างงดงามผ่านทางพิธีกรรม“วันสันติภาพ” เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2548 ไปแล้ว

ป้ามลก็ยึดเอาวันที่ 16 สิงหาคม เป็นวันจัดงานประจำปีของบ้านกาญจนาภิเษกโดยกลางวันเป็น “งานสู่เหย้า” ส่วนกลางคืนเป็น “พิธีกรรมขอมาเยื่อเพื่อเยียวยาความผิดพลาด” เพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสรำลึกถึงเหยื่อและได้กล่าวคำขอโทษเหยื่อจากใจจริง ป้ามลเชื่อว่าการให้เด็กๆ ได้อยู่ในพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่สวยงาม บทภาวนาที่มีความหมาย ภาษาที่งดงาม เสียงดนตรีที่ไพเราะสงบเย็น แสงเทียนแสงใต้ที่สว่างไสว คือการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ถึงคุณค่าของพวกเขาและสามารถปลุกใจที่อ่อนโยน สำนึกผิดของเด็กๆ ได้ทุกคนโดยไม่มีข้อยกเว้น

หลังบทภาวนาที่หนึ่งได้ทำหน้าที่เปิดใจ เปิดทางให้เด็กๆ พบกับเหยื่อท่ามกลางแสงเทียนผ่านไป พระสงฆ์ผู้นำพิธีจะเชิญชวนให้เด็กๆ เขียนคำขอโทษที่ออกจากเบื้องลึกของหัวใจถึงเหยื่อและนำไปลอยใน

สายน้ำ จากนั้นเด็กๆ ก็กลับมานั่งอย่างสงบเพื่อฟังบทภาวนาที่สองที่ทำหน้าที่ยืนยันความสะอาด ความสว่างของเด็กๆ จากนั้นพระสงฆ์ก็ชวนเด็กๆ เขียนความหวัง ความฝันหลังจากได้ปลดปล่อยความรู้สึกผิดบาปนั้นไปแล้ว ก่อนนำไปแขวนไว้ที่ประติมากรรมแห่งการเปลี่ยนแปลงจนครบทุกคน

สุดท้ายก็ฟังบทภาวนาที่สาม ซึ่งทำหน้าที่นำพาจิตวิญญาณที่สะอาด งดงาม โอบอ้อมอารี จากนั้นก็ค่อยๆ เดินลอดซุ้มดอกไม้ชื่อ “ต้อนรับจิตวิญญาณที่เกิดใหม่” ที่มีพ่อแม่ เจ้าหน้าที่และผู้ใหญ่ใจดีมากมาย คอยโปรยดอกไม้ต้อนรับและเข้าสู่พิธีบายศรีสู่ขวัญซึ่งเป็นฉากจบของพิธีกรรมขอมาเหนือเพื่อเยียวยาความผิดพลาด

กระบวนการจุดไฟส่องสว่างท่ามกลางหลุมดำในสังคมเพื่อจุดรั้งเยาวชนให้พ้นจากด้านมืด ของป่ามลและเจ้าหน้าที่บ้านกาญจนาภิเษกนั้น ไม่ได้จบลงที่การพาเด็กทำพิธีขอมาเหนือ หรือจบลงที่การคืนเด็กกลับสู่เรือนและก้าวสู่สังคมที่กว้างใหญ่หลากหลายเท่านั้น

แต่พวกเขายังเฝ้าติดตามถามข่าวชีวิตของเด็กๆ อย่างต่อเนื่องบนความผูกพันที่ถักทออย่างแข็งแรง เด็กหลายคนกลับมาที่บ้านหลังใหญ่อีกครั้ง ในวันที่จะลาบวช หรือเข้าสู่พิธีแต่งงาน นอกจากนี้พวกเขายังกลับเข้ามาบ้านใน “วันสุหย้า” (16 สิงหาคม) เพื่อให้ป่า ให้เจ้าหน้าที่ได้ชื่นใจและเพื่อบอกกล่าวให้รู้ร่น้องในบ้านกาญจนาภิเษกได้รับทราบ ว่าที่ผ่านมาพวกเขาเป็นผู้รอดได้อย่างไร และในปัจจุบันชีวิตของเขาสว่างไสวเพียงใด อีกทั้งยังมีการให้กำลังใจร่น้องว่า “เมื่อพี่ทำได้ น้องก็ทำได้” ซึ่งเด็กที่ออกจากบ้านนี้ ส่วนใหญ่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและมีสติการกลับไปกระทำผิดอีกซ้ำค่อนข้างน้อย เช่น ปี 2556 – 2557 ปีละ 4 คน ปี 2558 จำนวน 1 คน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ป่ามลและเจ้าหน้าที่ทุกคนในบ้านกาญจนาภิเษก มีความภาคภูมิใจอย่างถึงที่สุด